

DRUŠTVENE VIJESTI I OBAVIJESTI

ZAKLJUČCI

Jugoslavenskog savjetovanja o problemima suvremene proizvodnje, prerade i prometa povrća — Split 25. 26. i 27. III 1965. god.

Jugoslavensko savjetovanje o problemima suvremene proizvodnje, prerade i prometa povrća, ocijenilo je da je za realizaciju zacrtane politike u povrćarstvu neophodno polaziti sa stanovišta da je proizvodnju, preradu i plasman povrća i prerađevina potrebno tretirati kao jedinstven proces. Samo ovakav pristup može osigurati uspješan razvoj proizvodnje i bržu likvidaciju postojeće tehnološko-tehničke zaostalosti u proizvodnji, prometu i potrošnji povrća, jer suvremeno privređivanje povrćem karakterizira medjeljivo jedinstvo tehnološkog procesa.

OSNOVNI PRINCIPI PROIZVODNJE POVRĆA

Obzirom da društveni sektor proizvodnje nije konstituiran u širem smislu kao proizvođač povrća, potrebno je djelovati na formiranje optimalnih ekonomskih, tehnoloških i materijalno-tehničkih uvjeta za organizaciju proizvodnje povrća na društvenom sektoru i to isključivo na industrijski način uz primjenu najsuvremenije agrotehnike i mehanizacije.

Pored proizvodnje na društvenom sektoru, potrebno je podsticati i razvijati proizvodnju na individualnom sektoru, putem najpovoljnijih vidova kooperacije, imajući u vidu specifičnost pojedinih proizvodnih rajona. Kao nosioci kooperacije trebaju se formirati radne organizacije koje raspolažu financijskim sredstvima, pogonima za doradu i preradu, tehničkom opremljenošću i kadrovima, a to su u prvom redu tvornice za preradu povrća, veletržnice-hladnjače, krupna opskrbna poduzeća s odgovarajućom tehničkom bazom, eksportne organizacije i kombinati koji se bave industrijskom proizvodnjom i preradom povrća. Na nivou sela organizatori kooperacije su zadruge i pogoni za kooperaciju kombinata. Dugoročnost poslovnog povezivanja je osnova uspješnog razvoja kooperacije.

Racionalna industrijska proizvodnja povrća moguća je samo na velikim površinama. Takva proizvodnja zahtijeva najdosljedniju primjenu dostignuća nauke i tehnike. Potrebno je što prije stvoriti uvjete da se tehnološka dostignuća u svijetu i kod nas primijene što je moguće dosljednije u širu praksu. U selekciji, primjeni herbicida i sredstava za zaštitu, načinu pripreme zemljišta, irigacionim sistemima, gnojidbi, linijskoj mehanizaciji i ostaloj agrotehnici postignuti su u svijetu vrhunski rezultati koje je putem naučne, stručne i razvojne službe potrebno najdosljednije u praksi primjenjivati. Postojeće naučno-istraživačke institucije treba osposobiti i angažirati na poslovima od interesa za povrćarsku proizvodnju i preradu. Osim financijskih sredstava, koja se osiguravaju kroz fondove za naučni rad, potrebno je za ove svrhe više angažirati sredstva radnih organizacija kao i budžetska sredstva krupnih potrošačkih centara. Ekonomska zakonitost industrijske proizvodnje povrća je primjena najsuvremenije linijske mehanizacije od sjetve do berbe. Nabavu povrćarske mehanizacije potrebno je osigurati na osnovu obaveznog prethodnog testiranja strojeva. Isto je tako potrebno omogućiti nabavku tzv. sitne mehanizacije za individualne proizvođače koji kooperiraju sa društvenim proizvođačkim i prerađivačkim organizacijama.

Ovakav sistem proizvodnje povrća zahtijeva da bude organiziran po regionalnom principu, tj. tamo gdje postoje sa jedne strane optimalne prilike za maksimalnu i kvalitetnu proizvodnju i gdje se u blizini nalazi tvornica veletržnica ili hladnjača koja je u stanju da proizvedeno povrće smjesti, preradi, uskladišti i distribuiraju.

Upotreba kvalitetnog sjemena je preduvjet za postizavanje visokih prinosa. Zato treba omogućiti da se sjeme proizvodi prvenstveno u zemlji i to dobro organiziranim i povezanim radom od naučno-istraživačke službe do široke reprodukcije. Za osiguranje rada u sjemenarstvu treba osigurati financijska sredstva preko namjenskih fondova koji bi se trebali formirati iz prometa sjemena i iz prometa svježeg i prerađenog povrća na nivou radnih organizacija i njihovih poslovnih udruženja.

U industrijskoj proizvodnji povrća potrebno je posvetiti više brige zaštiti povrćarskih kultura, primjeni herbicida i plastičnih masa, čime se ostvaruje viši stupanj racionalizacije i ekonomičnosti industrijske proizvodnje.

Kadar kvalificiranih i visokokvalificiranih radnika treba se osposobljavati na samom proizvodnom objektu u toku procesa proizvodnje uz dopunu najosnovnijih teoretskih znanja.

Prema potrebama, a u cilju prenošenja svjetskih dostignuća i naučnih rješenja u praksu potrebno je organizirati razvojne službe kod industrijskih proizvođača i prerađivača povrća.

SMJERNICE ZA RAZVOJ INDUSTRIJSKE PRERADE POVRĆA

Opskrba gradskog, industrijskog i turističkog tržišta se ne može racionalno provesti svježim povrćem u punom opsegu, jer to predstavlja veoma značajne organizacione i tehničke teškoće. Najveći dio potreba na povrću (sve do 80%) se već danas u razvijenim zemljama dostavlja građanima urbaniziranog područja u obliku polukonzerve ili konzerve koja se ne kvvari. S tim svojstvom povrće može postati roba za svjetsko tržište. U promet danas dolazi polupreradeno i prerađeno povrće samo onih vrsta koje se najmodernijim metodama mogu masovno na industrijski način proizvesti i prerađivati. Takvih vrsta povrća u svjetskom prometu ima 8—10, koje ustvari zadovoljavaju potrebe za povrćem sa oko 80%. U našim uvjetima postoje mogućnosti industrijske proizvodnje i prerade naročito slijedećih vrsta povrća: rajčica, graha, mahuna, špinata, mrkve, paprike, kupusa, graha zrnaša i mliječnog kukuruza.

Tehnološki je zahtjev da se za preradu mora proizvoditi kvalitetno povrće s optimalnim svojstvima za razne vidove konzerviranja, smrzavanja i drugu preradu. Ta optimalna svojstva moraju biti izražena u boji, aromi, postotku suhe tvari i drugih supstanci, bogatstvu vitaminima, te postojanosti koja je potrebna za operacije kojima će proizvod biti podvrgnut u procesu proizvodnje. Nadalje, prerada povrća se danas više ne može odvajati od proizvodnje gotovih jela i treba računati da će potrošnja ići sve više i u tom pravcu. Pravilnike o živežnim namirnicama treba prilagođavati stvarnoj situaciji, a naročito za proizvode masovne potrošnje.

Sve ovo nameće potrebu izgradnje nekoliko modernih tvornica za preradu povrća velikih serija na najsuvremenijim koncepcijama. Tvornice, koje prerađuju manje od 200 tona povrća dnevno u jednoj liniji, već su u današnjim relacijama na granici rentabiliteta poslovanja. Postojeće hladnjače, kao i one u izgradnji, potrebno je usmjeravati na maksimalno korištenje kapaciteta za smrzavanje povrća.

Od posebnog je značenja u preradi povrća razvoj naučno-istraživačke službe i primjena naučno-tehničkih dostignuća. Organska povezanost i zajednički interesi između proizvođača, prerađivača i distribucijskih organizacija bitan su preduvjet za uspješnu opskrbu i potrošnju povrća i prerađevina. Najveća racionalizacija u masovnoj opskrbi stanovništva povrćem jest distribucija doradenog i prerađenog povrća.

KONCEPCIJA PROMETA I DISTRIBUCIJE

Odgovarajuću pažnju treba posvetiti napose ranom svježem povrću, obzirom na sezonski karakter proizvodnje i moguće oscilacije u prinosima i cijenama. Stoga bi tržišni sistem na povrtnim kulturama trebao osigurati važnu funkciju prilagođavanja nekontinuirane proizvodnje kontinuiranoj potrošnji. U vezi s time treba razraditi program koji bi dao jasan odgovor u pogledu pravca investicionog usmjeravanja, opravdanu lokaciju objekata za prihvatanje svježih proizvoda i njihovu tehničku doradu u skladu sa suvremenom strukturom i kvalitetno novim zahtjevima u potrošnji i izvozu.

U suvremenom razvitku tržišta su potrebne radikalne izmjene u pristupu trgovine prema proizvodnji, kao i u osposobljavanju trgovine za nove forme i funkcije, a naročito u integrirane procese proizvodnje, prerade i plasmana.

Ovi procesi koncentracije dovode do racionalizacije i osposobljavanja trgovine za prihvatanje velikih kontingenata, što otvara put k većoj specijalizaciji i standardizaciji proizvodnje. Takva gravitacija trgovine prema krupnim i specijaliziranim proizvođačima dovodi do niže cijene proizvoda, smanjuje troškove poslovanja i ubrzava promet robe.

Nadalje, potrebno je osigurati određeni režim cijena, kao i druge vidove zajedničke intervencije na nivou privrednih organizacija, koje bi podsticale proizvođača na veći prinos, kvalitet i standardizaciju, te istovremeno stimilirale trgovinu na veći promet, odnosno adaptaciju u pravcu kvalitetnije potrošnje povrća po glavi stanovnika.

Budući da promet ranim i svježim povrćem u suvremenom smislu ovisi prvenstveno o skladišnom i rashladnom prostoru, važno je da se odrede prioritetni pravci razvoja, razrade tipovi skladišta i njihova lokacija, proširi i povećaj prodajni prostor i organizira efikasna specijalizirana transportna služba.

Činjenica je, da je domaće tržište za industrijsku proizvodnju povrća preusko. Prema tome, svaka proizvodnja i industrijska prerada povrća treba da bude usmjerena i na izvoz.

Sve veća potražnja najranijeg i ranog dehidriranog i konzerviranog povrća na svjetskom tržištu ukazuje na veoma značajne mogućnosti uklapanja jugoslavenske proizvodnje na vanjsko tržište. Nedostatak radne snage u industrijskim zemljama Evrope i stabilizirana kupovna moć stvaraju sve šire prostore za plasman visokokvalitetnog povrća i prerađevina. Nije potrebno naglašavati da mediteranski rajoni Jugoslavije imaju optimalne uvjete za najraniju i ranu proizvodnju povrća, ali je istina da u organizaciji ove proizvodnje ni izdaleka nisu iskorištena tehnološka dostignuća suvremene nauke i prakse.

Takva orijentacija u uvjetima poslovne suradnje između proizvođača i konzumnih organizacija treba da izgradi efikasnu politiku rezervi, širi asortiman povrća i prostor za proizvodnu specijalizaciju velikih serija kako na društvenim gospodarstvima tako i u robnoj kooperaciji.

Treba sagledati u potpunosti funkcionalnost hladnjača, skladišta i maloprodajnih mjesta, obzirom na efikasnost rada i smanjenje troškova. Sada je situacija takva da je uz veliko povećanje kapaciteta za prihvata robe u vidu hladnjača broj prodavaonica i prodajnog prostora u znatnom zaostatku. Funkcionalnost hladnjača kao i skladišta, te maloprodajnih mjesta, radi nedovoljne koordinacije, nije potpuno usklađena. Ta okolnost, pri decentralizaciji fondova i samostalnih odluka u pogledu investiranja na nivou poduzeća, nije dozvoljavala da se u oblasti prometa i proizvodnje postignu elementi za racionalnu distribuciju.

Orijentacija plasmana povrća preko supermarketa već danas u razvijenim zemljama predstavlja masovnu i jeftinu proizvodnju i preradu povrća. Takvu orijentaciju treba podržavati na liniji opće racionalnosti poslovanja pri snabdijevanju živežnim namirnicama.

U suvremenoj distribuciji povrća (samousluge i sl.) sve više dolazi do izražaja problem ambalaže i tehnike komercijalnog pakovanja. U promijenjenim uvjetima distribucije sve manje dolazi do izražaja problem transportnih letvarica, a sve više problem pakirnih stanica i paletizacije u transportu. Problem ambalaže potrebno je posmatrati sa stanovišta, da je ambalaža umjetnost, nauka i tehnika pripreme proizvoda za transport i prodaju.

Razrada odgovarajućeg mehanizma u unutrašnjoj raspodjeli u pravcu veće stimulacije na proizvodnji i potrošnji povrća, nalazi se prvenstveno u potrebi za usavršavanjem sistema i jačanja uloga neposrednih proizvođača, što treba da otvori procese za veću ekspanziju industrijske proizvodnje.

U tom pravcu veoma veliku i odgovornu ulogu imaju privredne organizacije, društveno-političke zajednice, komune i njihova politika usmjeravanja. One bi morale više respektirati zahtjeve suvremenog robnog prometa i potrošnje i podsticati nastojanja privrede da se na osnovu šireg povezivanja ostvari proizvodna i poslovna koordinacija, koja u pitanju povrća prelazi okvire lokalnih zajednica.

Za stabilizaciju tržišta i cijena značajnu ulogu igraju materijalne rezerve. Mehanizam materijalnih rezervi treba tako podesiti, da privredne organizacije budu nosioci tih rezervi i to upravo onih količina koje su neophodne za njihovo redovno poslovanje u toku čitave godine. Za ovu funkciju treba osposobiti krupne privredne organizacije i pružiti im pomoć za tehničko opremanje kroz kredite pod povoljnim uvjetima. Na ovaj način ekonomski stimulirane radne organizacije držale bi ove rezerve umjesto da to rade druge organizacije u njihovo ime. Općinske rezerve treba svesti na one količine i vrste za koje se može desiti da ih iz bilo kojih razloga same organizacije neće moći osigurati. Savezne materijalne rezerve trebale bi poslužiti samo za otklanjanje izuzetnih slučajeva i teškoća u snabdijevanju.

Potrebno je preispitati efikasnost djelovanja fondova rizika, a posebno s aspekta njihovog formiranja i korištenja ovih sredstava i u svrhu kreiranja industrijske proizvodnje, robne kooperacije i prerade.

Pored iznesenih i usvojenih zaključaka o pitanju proizvodnje, prerade i prometa povrća donesen je jedan zajednički zaključak, a to je potreba pokretanja i redovnog izlaženja jedinstvenog jugoslavenskog stručnog časopisa za tretiranje svih aktuelnih problema povrćarstva.

SAVEZ POLJOPRIVREDNIH INŽENJERA
I TEHNIČARA SR HRVATSKE
Sekcija za povrćarstvo